

TÁNCKÖZÖSSÉG, TÁNCNYELV, HAGYOMÁNYJELENSÉG

Sajnálatosan szubjektív vagy lakonikusan lemondó ténymegállapítás: a néprajztudomány lassú műfaj. Egy magyar szakmai folyóirat a minapi eseményt, könyvismertetőt, kiállítást jó, ha másfél év múlva közli. Történeti tudomány. Nem siet sehová, a folklór is ott marad a helyszínen, s nem híradó-riport műfaja ez, hanem időigényes kutatás, összehasonlító leírás, szakirodalmi böklészásé, empirikus tapasztalaté. Mi végre siessen...? Ráadásul számos kortárs etnográfiai szemléletmód, folklorisztikai tradíció is köti a kutatót a terjengős szemlézésben, időtálló kutatásban, forrásgyűjtésben, mi több: az állandóság vagy hagyományosság leíró felmutatásában.

Még látványosabban ilyen „tempójú” a specifikusan néprajztudomány és kulturális antropológia, zenetudomány és táncstudomány közötti terület, mely kiválasztott tematikái alapján nemcsak pillanatképet kíván adni, hanem ragaszkodik is a folklórhagyomány mibenlétéhez, műveltségtudat állandóságához, népszokások maradandóságának kérdéseihez, vagy épp a változó tradíciók követéséhez. Az erdélyi (és magyarországi) magyar néprajztudomány talán legkarakteresebb jegye volt mintegy száz esztendőn át, hogy a „megmentő”, „hagyományörző”, a létező tradíciót eltűnése előtti „utolsó pillanatban” még felfedezni vagy megnevezni próbáló kutatói konvencióhoz ragaszkodott, s minél inkább kisebbségi volt, annál erőteljesebben. Közben persze maga a változó világ is részben elhagyta a kutatót, kisebb részben pedig ezt fölfedezvén maga is párhuzamosan kezdett haladni a változások követésével. A magyar néprajztudomány és a vele karöltve szerveződő magyar népzene tudomány története ma már korántsem ismeretlen (lám, nincs iskolás, akinek Bartókról és Kodályról ne a népdalgűjtés vagy „a zene mindenkié” asszociációja ugrana be...), de bizony évtizedek kellettek, mire Bartókból nemcsak az 1905 és 1937 közötti válogatások anyaga, Kodály feldolgozásaiból vagy forráskiadásaiból nem csupán az örökség megőrzésének missziója meg a *Felszállott a páva...* vált fontossá, hanem az aktualitások széles köre is hangot kapott. Vikár Béla kalotaszegi, udvarhelyi, Lajtha László észak-erdélyi és szlovákiai, vagy Vargyas Lajos, Jagamas János, Domokos Pál Péter, Sárosi Bálint majd Martin György gyűjtései is (Kallós Zoltánról természetesen nem feledkezve!)

már figyelmet fordíthattak arra is, miként nemcsak állandósul, hanem változik éppúgy a zenefolklór és a táncfolklór. Nem lehet itt kiadós listát készíteni sem a román népzene kutatók, sem a magyar akadémiai tudományosság mérvadó szaktekintélyi köréről, de még ennél is fontosabb talán a fiatal kutató-nemzedék akut érdeklődésének odafordulása a népzene, néptánc, testkultúra, fogyasztóság, zene- és táncstudományi „piaci érzékenység” újabb alapkérdései felé. Ezek között is érdemi helyre került az utóbbi időkben a szaktudománytól nem, de az aktuálpolitikától valamelyest messzebbre elérő deskriptív módszertanok széles köre, s bekerülhetett (valamelyest, részben, időlegesen vagy reményteli állandósággal is) a felsőfokú művészeti képzés, egyetemi vagy főiskolai tudományművelés terébe mindaz, amit tánc történet, táncelmélet, táncfilm, táncfolklórisztika, kinetográfia, hagyományfenntartás és örökségvédelem, színpadi táncművészet terén az újabb idők hoztak. E szaktudományi érdeklődés a kolozsvári, marosvásárhelyi, és részben budapesti, szegedi, miskolci bölcsész- vagy művészeti képzésbe bekerült változatai, továbbá a rokon kutatási területek (pl. szubkultúra-kutatás, táncantropológia, koreológia, testtudományi analízisek, szimbolizáció-kutatás, táncnyelvtan, táncdialektusok összehasonlító elemzése, motívumtérképek, divattáncok, etnokoreográfia, stb.) megújuló, sőt egyre harsányabb jelenléte az empirikus tudásterületeken ma már nem teszi képtelenséggé, hogy időről időre igény ébredjen a szakma művelőiben az elemző áttekintésre. Ilyen, a hagyomány melletti kortárs kérdéseket feszegető, kutatói habitusokat és szaktudományi szemléletmódokat is szembeesítő összejövetel helyszíne volt 2009-ben a kolozsvári Tranzit Ház, ahol a három napos táncművészeti program része lehetett *Az erdélyi magyar táncművészet és táncstudomány az ezredfordulón* címmel rendezett konferencia is.

S hogy, hogyanem..., a Tánc Világnapjának elkeresztelt nemzetközi ünnep alkalmával összejött találkozó előadásából (mármint azokból, melyeket az Előadók utóbb lejegyeztek) Könczei Csongor szerkesztésében ugyanezzel a címmel egy évre rá tanulmánykötet is lett a Kisebbségkutató Intézet és a Kriterion közös kiadásában.¹ A három napos találkozón, ahol a tánc kutatás és táncoktatás első legna-

¹ Kolozsvár, 2010., 131 oldal.

gyobb erdélyi seregszemléjén a zene- és tánc-szakemberek mellett színházi emberek is részt vállaltak, a népzene, néptánc, színházi mozgáskultúra, koreográfia, mütáncok, mozgásszínház, előadóművészet megannyi tematikája kapott hangot, s végződött mindez a tánc kutatás és zenetudomány szakembereinek kerekasztal-vitájával, mely szintén mintegy ráadásként szerepel a kötetben (117-126. old.). A Szerzők névsora tehát nem azonos a konferencia vendégeinek teljes létszámával (pedig Gáspárik Attila vagy Felföldi László vélhetően magvas gondolatai jó helyt lettek volna itt), de a kötet valóban inkább megőrzött lenyomata a korszakalkotó kísérletnek, a számvetés és tudománytervezés, helyzetjelentés és vitakérdések felszínre hozatala feladatának, semmint hogy lapozgatható albummá legyen, de bőven megér annyit, hogy a kötet mint kordokumentum is rangot kapjon utólag a tudománytörténeti szcénában.

Tanulmány- (azaz jobbára előadás-) kötet ez, ennek minden friss jellegével és reakciókra is képes áttekintések, problematizálások nehézségeivel, ám előnyeivel éppúgy. Kézenfekvő, hogy szakmai körnek szól inkább, és a szaktudományi kérdések köre ugyanakkor bár nem a széles publikumot célozza meg, de épp egyik erénye a munkának ez az összegző áttekintés, melynek számos részlete még a felületesen érdeklődők számára is újdonság-tartalommal kedveskedik. Nem utolsósorban mert az erdélyi és magyar tánc tudomány éppen a bartóki útvállalás nyomán, a tánc kutatás, táncfolklór követői, a néptánc-mozgalom több évtizedes terjeszkedése révén is olyan terület maradt, ahol kisebbség és kultúra, levegővétel és gesztusszimbolika, koreográfia és mozdulathagyomány mint kisebbségi identitás van jelen. Kissé ellentmond mindennek az, hogy a tánc kutatás klasszikusai, avagy épp folytatói, a néptánc művelői és oktatói meglehetősen sokáig a tánc tudományok illegitim területén folytatták munkáikat, mely ha tiltott épp nem mindig volt, maga a kutatás költségvetési támogatásként, az oktatás művészeti főiskolai tárgyként, s maga a folklórhagyomány megőrzése mint misszió nemigen kapott erősítést a román tudományosságon belül, megtűrt státusza viszont szűkítette a megmaradás terét, csökkentette esélyeit. Kellő távolságból persze társa maradt a magyar szaktudománynak, s kellő közelségből a kutatás és művészeti tapasztalatszerzés oldaláról is örökségesítő funkciót kaphatott, de például a tánc tanítás intézményi hiányai, a táncfilmek készítése, a kutatáshoz szükséges infrastruktúrák szűkös volta bizony elszenvedte a több évtize-

des „megéneklünk Románia” hangnemet. Ezekről a kötetben Deák Gyula, Könczei Csongor, Fügedi János, Karácsony Zoltán és Könczei Csilla is sok kérdéskörben említést tesz. Fügedi a tánc tudomány lejegyzési és feltárási nehézségeiről külön előadásban is értekezik, Könczei Csilla záró nagy előadása ugyancsak sok ponton érinti a hatvanas-nyolcvanas évek tánc kutatási problematikáját, a nyilvános beszéd és a közgondolkodásban is inkább hiányérzetként létező tánc kutatás kérdéseit, de jelen van az erdélyi színpadokon megjelenő mütáncok értelmezési kérdései között (Laskay Adrienne előadásában), a színházi és táncéletben megjelenő mozgásszínházi hiány terén (Ugray Péter tanulmányában), vagy akár egy vegyes lakosságú falu, Gerendkeresztúr táncairól szóló táncdramaturgiai esettanulmányban is (Pálffy Gyula tollából). Könczei Csilla még azt is említi a kutatás nehézségei között, amikor a nyolcvanas évek közepén tánc kutató akart volna lenni, ennek sem intézményi feltételei nem voltak, sem útlevelet nem kapott külföldi képzéshez, s csak egy táncjelírás-könyvet készíthetett, mely azután 2002-ben jelenhetett meg. Ám ehhez a vitában Fügedi is hozzáteszi, mások is megerősítik Fosztó László moderátor kérdése nyomán: ma sem sokkal másabb a helyzet, remélhetjük ugyan, de a technikai tudás, az érdeklődés, a szakkönyv-ellátottság, a külföldi összehasonlító tapasztalat ma is emberközel mélységekre, intimitásokra van bízva, kevésbé az akadémiai szféra formalításokon túli támogatásaira. A koreográfiák elemzése, a táncesztétika kérdései, a tudományos diskurzus folytatásának intézményes körülményei ma sem hatalom-függetlenek, nem környezeti hatásoktól mentesek, nem maradnak problémátlanok a helyi tánc hagyományból migrációs munkába induló fiatalok érdeklődése és a kiöregedő jó táncosok, megfizethető jó zenészek helyzete megannyi részproblémájától.

Az erdélyi magyar tánc tudomány, néptánc-diskurzus és örökségmentési szándékok első komolyabb alkalmá és kiadványa volt ez. Nem független a történeti előzményektől, a Bartók vagy Martin, Jagamas vagy Tímár kutatta és tanította táncfolklór örökségétől, de még mélyebben gyökerezve az értéket fölismerő, megnevező, megörökítő kutatók szándékában, hivatástudatában és szorgalmában. Tíz év, ebben a milióban, ha számos újabb kiadvánnyal több is van már a piacon, a kisebbségi magyar kulturális örökségvédelemben csekély idő. S mert nem csekély vállalás mindez, értelme volt e „már régi” kötetet is ajánlóba tenni. Hiszem és tudom – még ha eltáncolni nem is tudnám...

S hogy mi minden változik mégis, szintúgy Kőnczei Csongor szerkesztésében, megjelent az előző kötet tartalmi folytatása *Az erdélyi magyar táncművészet és tánctudomány az ezredfordulón II.* címmel.²

A kötet – itt most különösebben részletes ismerettség nélkül – szembetűnően tükrözi már az előző opuszhoz képest is eltelt öt esztendő, s ebben nemcsak új tendenciákat lát megfogalmazhatónak (így például a bevezető Anca Giurchescu sorai között, Kőnczei Csilla tánc-nyelv-elméleti modellezése révén, Varga Sándor városi „tánccház turizmus” és falukapcsolatok kérdéskörében megfogalmazott hatáselemzésében, Kőnczei Csongor a hagyományos táncművészetben fölismerhető színpadi táncművészeti hatásokat jelző tanulmányában), hanem a távolságtartó pillantás számára is fölismerhető módon, a két tematikus blokk elkülönítésével. Míg az első elemzési egység a *Tánc – nyelv – közösség a változó régióban* címen jelzi az „etnospecifikus” műfaji és táncpedagógiai aspektusok érvényesítési lehetőségeit (Kőnczei Csilla, Karácsony Zoltán, Varga Sándor és Kőnczei Csongor dolgozataiban), addig a második *Táncalkalom, hagyományörzés, közösségi szórakozás, társadalmi jelenség – 35 éves az erdélyi tánccház* címen inkább a személyes, a történeti, az empirikus tapasztalati oldalban lát változáskövetési perspektívát (Pávai István, Simonffy Katalin, Zakariás Erzsébet, Pozsony Ferenc és Kőnczei Csongor írásában). Látva látszik, hogy az elméleti írásokban is épp annyi a személyes tudás és táncnyelvi tárgyismeret, mint a hagyományörzésre fókuszáló munkákban, ugyanakkor utóbbiak között talán meghatározóbb a tradíció interpretációját a táncéleti, folklorizálódási, tánccház-szervezeti és népi kultúra intézményesítésében végbemenő átalakulásokra hangoló narráció. (Ugyanakkor a tánccházmozgalom egykori jelenségeit és az ezredforduló meghatározó trendjeit külön-külön dolgozatokban is szemlélő Kőnczei Csongor mindkét blokkban hangadó tónust képvisel, mint egyúttal nemcsak kötetszerkesztő, hanem mintegy a kötet sorozat gondozója, mentora is). A tanulmányok tizenöt-húsz oldalas szakmai írások (Karácsony Zoltáné kivételével, mely közel ötven oldalas kismonográfia egymagában is), eredetileg egy-egy 2011-es és 2012-es szakmai konferencia tematikáit tükrözik, s az előszót követő felhangoló írásba került Anca Giurchescu kutatástörténetileg is érdekes dolgozata, aki „Martin György legközelebbi román munkatársaként – nemcsak visszaemlékezik

az 1963–1979 között zajló közös erdélyi, romániai terepmunkáikra, hanem egyúttal összefoglalja és elemzi az elmúlt fél évszázad magyar és román néptánc kutatásának viszonyrendszerét” (Kőnczei Cs., 10. old.).

A kötet egésze (a fennebb még hivatkozott) Pálffy Gyula emlékére ajánlott, s apró részletekben is mutatja, összességében pedig a szaktudomány felívelő sikerágazataként jelzi, miképpen bontakozik ki egy korábban csak rejtve-elynyomva, illegitim szférában létező tudáságazat, melyről a szerkesztő reménye a perspektívákról bizton kifejeződik indító szavaiban: e kötet „egyben a folytatás lehetőségét is magában hordozta: egy adott tudományterület létjogosultsága szakmai publikációkban mérhető, ezért szerintünk csak akkor beszélhetünk erdélyi magyar táncművészetről és tánctudományról, ha ezen szakterületek írott fórummal rendelkeznek, magyarán szakirodalommal rendelkező entitásokká válnak”. E kötet révén pedig immár azokká váltak.

Mozgástudományi etűdök, táncpedagógiai örökség

A tíz esztendő „megcsúszáshoz” képest épp ellenkezőleg, szinte több évtizedet lépett előre a magyar táncművészeti oktatás a hazai intézményesülés terén. *A Táncstudományi kutatások a Magyar Táncművészeti Főiskolán 1990–2015* címen Bolvári-Takács Gábor írta-szerkesztette kötetben³ az azóta már egyetemi rangra emelkedett diszciplína átfogó körképét kapjuk. A könyv szinte minden oldalán a meglepetés, a ráébredés, a fölismerés készlet csodálkozásra, mi minden zajlik abban a kevéssé ismeretes tudástartományban, mely az emberi test mozgásművészeti színterét formálja. A kötet (nem lebecsülendő attól, hogy nem nagymonográfia...!) az intézményi, szervezetrendszeri és tudományos program-szintű táncstudományi összegzés feladatát is ellátja, amit viszont semmi más hasonló egytémás feldolgozásban nem láthatunk át ilyen részletességgel. S mert ismertető kézikönyv, nem áll módomban rejtett zugait, titkos íveit és literalisztikus tónusát értékelni, de annál inkább figyelemre méltó az aprólékosság az akadémiai rangú tudásterület intézmény- és kapcsolattörténeti mezőjében.

Kezdve a saját intézmény historikumával, ez nem is mutatható be a kutatási és tudományos kapcsolatrend nélkül: mindenesetre mint tudásterület-

2 Nemzeti Kisebbségkutató Intézet – Kriterion, Kolozsvár, 2014., 195 oldal.

3 *Keretek, fórumok, eredmények.* Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2016., 199 oldal.

nek éppúgy megvannak elődei, rangos képviselői, irányzatai, korszakai, fókuszpontjai és eredményei, mint a hagyomány és újítás más művészeti területeinek, megvan pedagógiai előzménye és mai stratégiája, megvannak a táncitanítás korszakaiban jellegadó személyiségek előképei, hagyatékai, a táncírás módszertana és stílusjegyei, megvannak mai szaktudományi perspektívái és társművészeti kapcsolatai. Alapjegye ennek a képzési és kutatási, tapasztalati és művészeti ágazatnak (mint alighanem a többinek is), hogy a kulturális értékmentés, értékközvetítés és értékformálás nemcsak konvenciókkal bír, hanem a táncstudományi ismeretanyag gyarapodása révén a változásoknak is kortanúja, elemzője, sőt formálója egyaránt lehet. E folyamatok időbeli rajza, intézményei és képviselői példaképpen ugyanúgy alakítói a közös tudásnak és közös kérdezésnek, mint az alkotás folyamatának, változatainak, dokumentálásának, de ehhez nemcsak magára a táncra van szükség, hanem legalább annyira táncfolklor gyűjtésére, koreográfiák elemzésére, művészeti kísérletek befogadására és tanítására, értékrendszer és kulturális modellek átadására, vagy mindezek befogadói oldalának megismerésére, olykor épp a szakmai kritika biztosítására, a műkritika képviselőinek képzésére, az ismeretterjesztés intézményes vállalására is.

A kiadvány önálló fejezetekben sorjázza a hagyományos táncművelés előzményeit, a tánc kutatásának metamorfózisát is. Nemcsak tradíció van, de a megújulás mai igényei, szempontjai éppúgy jelen kell legyenek a képzésben, mint a kutatásban is. Ehhez tanulságos vagy példaértékű, ha figyelem fordulhat a táncművelés korai korszakai felé, művelődés- és műtörténeti öröksége irányába, a 20. század eleji utópiák, jóremények, életreform-teremtő táncművelés-változások felé éppúgy, mint a mai színházi, színházi, társas és balett-táncok kísérleti fázisai felé. Ehhez nem csupán új iskolák, irányzatok, művészeti és kommunikációs, művészettörténeti és esztétikai hatások együttes figyelembevételére kell, hanem a táncművelés-történeti a konferenciákig, forrásközlésektől a tankönyvekig, elemző monográfiáktól a historikus szemlézésig oly sok minden, amihez valóban nemcsak egyetlen intézmény kapacitásai kellenek, hanem számos tudományos műhely összefogása is. Példaképpen a Magyar Mozdulatművészeti Társulat, a bécsi Operaház, a kortárs balettek, a nemzeti táncművelés, a néptánc-népzene gyűjtési és feldolgozási modelljei, a Magyar Táncművészeti Társulat kezdeményezései, az akadémiai Zene- és Táncstudományi Intézet kutatásai legalább annyira „alapanyagok”, mint a romániai magyar táncdialektusok tónusváltozása,

a „balkáni” tánc-divatok bejövetele, a roma tánc-csoportok sorsfordulóinak megismerése – egyszóval tánc és társadalom élő kapcsolatrendszerének empirikus „tudása” is. De hát miként része a táncfolklor-nak és táncművészeti alkotómunkának az irodalom, a zene, a képzőművészetek, a film összehatása, egymásba szövődő korszakos stílushagyományok tükröződése mindezen területeken...? Mi kell várjon a táncstudomány és táncitanítás népszerűsítési ágazatában? Milyen új média-típusok érkeznek vagy követelnek helyet a tánc körül, s hogyan változtatnak ezek a tánc formavilágán, eszköztárán, kifejezési megoldásain, kreativitási és befogadási oldalán? Megannyi a kérdés, sokszorosa ennek a megoldások keresése és a kísérletek, a táncstudomány és táncpedagógia feladatainak vállalási készítése is...

A kiadvány tematikus rendben közli a módszertani megoldásokat, a táncművelés és táncművelés területének, a táncpedagógia feladatainak, a nemzeti hagyománytudatban vállalt kreatív szerepnek, a külföldi szakmai példatár megismerésének és megismertetésének rendszerezett egységeit, de kiadvány-sorozatokban is megjeleníti ugyanezeket, beleértve még a mozgástudományok, az anatómiai és egészségügyi ismeretek, a forrásközlések és tanulmány-válogatások hosszú sorát is. Az egyetemi rangnak megfelelően – amely talán mégsem véletlen, ha az 1950-ban alakult Balett Intézet örököséről van szó – a táncstudomány immár doktori iskolája is van –, így hát jövője is egyre inkább lesz. E kiadvány ezért a huszonöt évnyi áttekintésben mintegy a következő negyed- vagy félszázad perspektíváit is sugallja.

Tánc-társadalom, neorealizmus, avagy a digitális szcéna nemzetiben előadva

A múlt századok táncterében ugyanakkor más idők, más hatások és szimbolikák is reprezentálódnak. Még 2015 novemberének közepén kétnapos táncstudományi konferenciát rendezett az akkor még Táncstudományi Főiskola, melynek kerete a *Tánc és társadalom* volt, s utóbb e konferencia előadásainak anyaga kötetformán is napvilágot látott Bolvári-Takács Gábor, Németh András és Perger Gábor jóvoltából.⁴ Társadalomkutatóként sem szégyellem a rácsodálkozást arra a végtelen temati-

4 V. Táncstudományi Konferencia a Magyar Táncművészeti Főiskolán, 2015. november 13-14. Táncművészet és Tudomány IX. kötet. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2016., 234 oldal.

kai sokszínűsége, ahogyan a konferencia-kötet azonos cím alatt a nyolc szekció és két plenáris ülés előadásait felmutatja. A klasszikus balett formanyelve felől indulva (Fodorné Molnár Márta), a „nemzeti” balett-műfaji fogalmának értelmezhetősége irányában (Gara Márk), a tánc mint a kulturális emlékezet és jeles tájegységek folklorisztikai aspektusa (Karácsony Zoltán, Eitler Ágnes, Csuri Szandra, Balaskó Enikő), a tánc és a hatalom erkölccsel összefüggő kérdései (Fodor Antal, Bolvári-Takács Gábor, Szőnyi Vivien), az észlelés/mozgás/nevelés módszerbeli és minőségi elemei (3. szekció), a társművészetek, vallások, versek és festészet apoteózisai (4. szekció), a táncos lét és az életreform-kutatások, a paraszti világ gyermekkultúra-mintázatai (5. szekció), digitális módszerek és önértékelési referenciák, gender-problematikák és lokális táncfolklorisztikai lehetőségek kérdései (6. és 8. szekció), valamint a nemzeti táncművészeti táborok, néptánc-oktatások funkciójának antropológiai vizsgálata (7. szekció és plenáris perspektíva-keresés) futó lapozással villantható csak föl ebből a kötetből – hisz voltaképpen minden előadás a maga nemében értelmezhető gazdagság felé, a tánc tudás és táncismeret komplex kultúrafüggő mivolta felé tereli az érdeklődő figyelmét. Ha lehet oktatók és kutatók, diákok és tanáraik, táncpedagógusok és elméleti szakemberek részletgazdag tematikáját felmutatni, hát e kötetben csakis ezekkel találkozunk...! Oktalan sértés lenne kiemelni mondjuk Végvári Zsófia írását, melyben Csontváry Kosztka Tivadar titokzatos műzsája, Isadora Duncan táncmozdulatait keresi vissza a portrék, szerelmes tájak, utazási helyszínek, motívumok, nőalakok elemei között, korabeli fotókon és analóg képvilágokban, s mindezt a mozgástanulmányok, tánc-fázisok sorozataiban...; vagy Soldati Krisztina írását, mely a futurizmus, a Bauhaus, a kubizmus és az előadóművészetek későbbi időszakának digitálisan szerkesztett tánc-szoftverét mutatja be...; esetleg Kovács Henrik „mire való a néptánc?” kérdéssel felvetésre adott táncantropológiai válaszait kinagyítani az indián, afrikai, pápua, virtuskodó vagy rituális táncfunkciók térségi és tematikus kutatásokat áttekintő írásból... Mindezek vagy mások külön ismertetése a huszonkilenc szerzői munkából azért is lenne igazságtalan, mert épp maga a *tánc és társadalom* cím, fogalomkör és kölcsönhatás-együttes írja le a legpontosabban, mennyiféle átfedés, megértésmód vagy kutatási terület fér meg egyazon tudományos színpadon. Csupán sajnálni lehet, hogy a társadalomkutatásban érdekelt tudományos körök oly ritkán vetnek akár csak futó pillantást az

ilyen tematikák felé, hisz azonos mód ráébrednének az interdiszciplináris párhuzamok, kölcsönös kihívások, válaszkísérletek tánc tudományok felől föltett kérdéseinek adekvát mivoltára...

Egészen bizonyos, hogy a most már X. kötet is túljutott Táncművészet és Tudomány sorozat egyre több hasonló témacsokrot kínál: a *Táncművészet és intellektualitás, Perspektívák az új évezredben, a Kultúra – érték – változás a táncművészetben, az Alkotás – Befogadás – Kritika a táncművészetben* és további opuszok nemcsak a táncpedagógia, mozgásművészetek, koreológia, hagyománytudat, szimbolikus kifejezésformák egy új tudásterét írnak körül, hanem azt is, hogy mindez itt, nálunk, most és nekünk kínált ismeretanyag.⁵ A tánc és közössége, a táncok mint közösségi műfajok, a táncnyelvek mint kommunikációs és intellektuális tartományok akár a hagyományos néptáncok transzformációját rögzítik, akár az átmenetek műfaji és műnemi rokonságait nevezik meg, valamiképpen mindegyre csak kultúrák és közösségek terét jelzik, kölcsönhatásaikat jelenítik meg. Ennél többre pedig a művészetszociológia, a narratív közösség tanulmányok érdeklődése, a társas és társadalmi lét módok diagnózisai is csupán részlegesen vállalkozhatnak... A tánc- és mozgásművészeti kutatás tehát egyfelől „mindenkié” is, de még inkább azoké, akik prioritásként becsülik meg a közösségi kifejező nyelvek, eszköztárak, stílusok és irányzatok, iskolák és történeti korszakok leíró értelmezését.

5 A kötetek le is tölthetők az Egyetem honlapjáról: <http://mte.eu/tudomany/publikacios-eredmenyek/tudomanyos-es-szakmai-kiadvanyok>